

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ, ΕΛΒΕΤΙΑ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ

**Τοῦ Πρεσβυτέρου
ΧΡΙΣΤΟΥ ΒΟΥΡΓΙΑ**

**καί τῆς Πρεσβυτέρας
ΣΩΤΗΡΟΥΛΛΑΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ - ΒΟΥΡΓΙΑ.**

Ἔχουμε ἤδη εἰσελθεῖ τό κατώφλι τοῦ 21ου αἰῶνα. Ἡ τεχνολογική ἀνάπτυξη ἔχει φτάσει στά ὕψη. Ὁ τρόπος ζωῆς ἔχει ἀλλάξει ριζικά· ἀξίες καί ἀρχές ἀμφισβητοῦνται. Ἡ ἀξία τῆς θρησκευτικότητας τῶν λαῶν περιθωριοποιεῖται καί οἱ θιασῶτες τῆς «Ἀντιθρησκευτικῆς σχολῆς» ἐπιμένουν στή χρησιμοθηρική ἀντίληψη τῆς ζωῆς. Οἱ ἐνδοιασμοί γιά ἀνθρωπιστικές - κλασσικές σπουδές ἢ προσφορά ἐξειδικευμένων θετικῶν ἐπαγγελματικῶν γνώσεων ὀλοένα καί ἀυξάνονται.

Μέσα σ' αὐτά τά πλαίσια θά προσπαθήσουμε νά μελετήσουμε τήν παροχή θρησκευτικῆς ἀγωγῆς σέ τρεῖς χώρες τῆς Εὐρώπης (Γαλλία, Ἑλβετία καί Ἑλλάδα). Θά ἐρευνήσουμε πῶς καί ἀπό ποιούς παρέχεται, τί περιλαμβάνει, ποῦ στοχεύει. Στή συνέχεια θά ἐξετάσουμε τά ἱστοικοθρησκευτικά καί κοινωνικά δεδομένα τῆς κάθε χώρας, τά ὁποῖα παρατίθενται στό Παράρτημα.

Τέλος, θά προβοῦμε σέ μιά συγκριτική θεώρηση γιά τό θρησκευτικό μάθημα στίς χώρες αὐτές, παραθέτοντας τούς προβληματισμούς μας γιά τήν ἐκπαιδευτική πολιτική ποῦ

ἀκολουθείται στό μάθημα τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς στίς προαναφερθεῖσες χώρες.

Α΄.

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

1. ΓΑΛΛΙΑ

Ἡ θρησκευτική παιδεία στή Γαλλία, ὅπως μᾶς ἀνέφερε ἡ κυρία Σαμπίν Γαγάτση σέ συνέντευξη πού μᾶς παραχώρησε, παρέχεται ἀποκλειστικά ἐκτός τοῦ κρατικοῦ φορέα, καί βρίσκεται ἐξ ὁλοκλήρου στά χέρια τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ θρησκευτική αὐτή ἀγωγή, σύμφωνα μέ τήν ἐκπαιδευτικό Berengere Corbrsson, ἐπιτυγχάνεται μέσω τῶν κατηχητικῶν σχολείων, πού τά παιδιά παρακολουθοῦν τή μέρα πού εἶναι ἐλεύθερα ἀπό σχολικές ὑποχρεώσεις (Τετάρτη). Τό κατηχητικό σχολεῖο ἔχει πέντε πλήρεις (ἐτήσιες σχολικές) τάξεις γιά τό πρωτοβάθμιο σχολεῖο καί τό διδασκόμενο μάθημα διαρκεῖ μιáμιση ὥρα τή βδομάδα. Ἡ κα Γαγάτση διευκρινίζει ἐδῶ ὅτι οἱ δάσκαλοι τοῦ κατηχητικοῦ σχολείου δέν εἶναι ἀπαραιτήτως κληρικοί.

Ἐξαίρεση στό ὅλο γαλλικό σύστημα θρησκευτικῆς ἀγωγῆς, λέει χαρακτηριστικά ἡ κα Corbrsson, ἀποτελεῖ μόνο τό γεωγραφικό διαμέρισμα τῆς Ἀλσατίας, ὅπου τό μάθημα τῶν θρησκευτικῶν διδάσκεται στά πρωτοβάθμια σχολεῖα ἀπό τόν ἴδιο τόν κρατικό δάσκαλο.

Ἐνα μεγάλο ποσοστό τῶν Γάλλων μαθητῶν (45% περίπου) παρακολουθεῖ τακτικά τό θρησκευτικό μάθημα στό κατηχητικό σχολεῖο, γιά νά πάρει ἐπιπλέον τῆς γενικῆς καί θρησκευτικῆς παιδείας.

Ἐχουν ἐνταθεῖ τά τελευταῖα χρόνια οἱ προσπάθειες γιά συνδυασμό τοῦ μηνύματος τοῦ Χριστιανισμοῦ καί τοῦ δια-

φορετικού περιβάλλοντος (κοινωνικού, οικονομικού, μορφωτικού κλπ.), από τό οποίο προέρχονται οί μαθητές του κατηχητικού σχολείου. Τό χριστιανικό μήνυμα δέν μεταδίδεται πιά μέσα από ένα διανοουμενίστικο ύφος, αλλά μέσα από μιά γλώσσα άπλή, τή γλώσσα του μέσου πολίτη - πιστού. Γίνεται επίσης προσπάθεια για ανανέωση τής θρησκευτικής εκπαίδευσης, σύμφωνα μέ τίς σύγχρονες παιδαγωγικές αρχές, προκειμένου νά μπορεί νά εισαγάγει τούς μαθητές πιο ένεργά στη ζωή τής Έκκλησίας.

Τά διδακτικά κείμενα για τά μαθήματα του γαλλικού κατηχητικού σχολείου είναι ή 'Αγία Γραφή καί τό Σύμβολο τής Πίστεως τής Νικαίας. 'Ο μαθητής διδάσκεται κατά κύριο λόγο νά διαβάξει τήν 'Αγία Γραφή. Σύμφωνα μέ τίς αποφάσεις των ανώτατων γαλλικών εκκλησιαστικών αρχών, είναι ζωτική παιδαγωγική ανάγκη τό παιδί νά μπορεί νά έχει μιά επικοινωνία άμεση μέ τό κεντρικό αυτό κείμενο καί μιά όρθή αντίληψη του μηνύματός του. Τά παιδιά μέσα από τή διδασκαλία τής 'Αγίας Γραφής έχουν τή δυνατότητα ν' ασκήσουν αρκετά τή μνήμη τους, άφού ό δάσκαλος μπορεί νά τούς δώσει κείμενα γι' απομνημόνευση από τήν 'Αγία Γραφή ή από τή Θεία Λειτουργία ή ακόμη προσευχές, ψαλμούς κλπ. Τό Σύμβολο τής Πίστεως είναι ό όδηγός για δογματική προσέγγιση στη διδασκαλία τής χριστιανικής πίστεως.

'Ο δάσκαλος, όμως, του κατηχητικού σχολείου δέν είναι υποχρεωμένος ν' ακολουθήσει πιστά τίς θρησκευτικές εκδόσεις, αλλά του παρέχεται ή έλευθερία νά διδάξει τό θρησκευτικό μάθημα μέ τρόπο ώστε νά παίρνει κάποια παραδεκτή καί πειστική θέση τής επιλογής του για κάποιο συγκεκριμένο κάθε φορά ζήτημα. Άλλωστε οί θρησκευτικές εκδόσεις δεσμεύονται από τήν έποπτεύουσα καί άρμόδια θρησκευτική αρχή νά παρέχουν αυτή τήν εύχέρεια καί έλευθερία στο δάσκαλο. 'Ο δάσκαλος έχει ακόμα φιλανθρωπικό καί ποιμαντικό έργο νά έπιτελέσει. 'Οφείλει νά ασχοληθεί μέ τά ειδικότερα προβλήματα των μαθητών του, αλλά ακόμη καί των οικογενειών τους, ως καί μέ τά κοινωνικά φαινόμενα τής έποχής του. Πρέπει νά εφαρμόζει προωθημένες

παιδαγωγικές μεθόδους, να είναι άμεσος και απλός στη διδασκαλία του και πάνω απ' όλα προσαρμοσμένος στη σύγχρονη απαιτητική και προβληματική κοινωνική πραγματικότητα.

Υπάρχουν ωστόσο παιδιά που εγκαταλείπουν σε κάποια στιγμή το κατηχητικό σχολείο και το θρησκευτικό μάθημα με το δικαιολογητικό ότι ή Εκκλησία δεν προβάλλει θέσεις αρκετά ή όσο θα προτιμούσαν προοδευτικές.

Στην πρώτη διδακτική τάξη του κατηχητικού σχολείου (5-7 ετών) παρέχεται στα παιδιά μία προκαταρκτική συνοπτική θρησκευτική μόρφωση.

Στην ηλικία των 8-9 ετών γίνεται προσπάθεια για έμβαθυνση στη χριστιανική πίστη. Η διδασκαλία παραμένει βέβαια ακόμα προσανατολισμένη προς τα ουσιώδη στοιχεία της πίστης (π.χ. το νόημα του Θεού, το πρόσωπο του Χριστού, ή συνείδηση, ή προσευχή) και προς τα μυστήρια που συμπληρώνουν το Βάπτισμα (π.χ. Χρίσμα, Εύχαριστία κλπ.). Η διδακτική ύλη του θρησκευτικού μαθήματος χωρίζεται σε τρεις τριμηνίες. Κάθε εβδομαδιαίο μάθημα περιλαμβάνει ένα κύριο μάθημα (γνωσιολογικής κατάρτισης των παιδιών) και ένα μάθημα έμπέδωσης (μεταφορά διδασκαλίας στη σύγχρονη πραγματικότητα).

Στην ηλικία των 10 ετών, ο μαθητής ασχολείται με τη μελέτη της Αγίας Γραφής. Στην αρχή πληροφορείται για το λόγο του Θεού γενικά. Έπειτα περνάει σε επιμέρους θέματα της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης (Ιστορία Αβραάμ και Ισαάκ, θαύματα Χριστού κλπ.).

Ο αριθμός των μαθητών της ηλικίας των 11 και 12 ετών που παρακολουθούν το κατηχητικό σχολείο έχει μειωθεί αρκετά τα τελευταία χρόνια. Σ' αυτό ίσως συνέβαλαν οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες όσο και οι γενικότερες ανησυχίες και ανάγκες της εποχής μας. Τό φαινόμενο αυτό απασχόλησε τις εκκλησιαστικές αρχές, οι οποίες προέβησαν στην αλλαγή των διδακτικών βοηθημάτων. Τα παιδιά της ηλικίας αυτής (11-12 ετών) διδάσκονται σήμερα κυρίως την

Ίστορία της Ἐκκλησίας, ξεκινώντας ἀπό τήν Πεντηκοστή καί τήν Ίστορία τῶν Ἀποστόλων.

Τό κυριότερο, ὅμως, διδακτικό βιβλίο γιά τό κατηχητικό σχολεῖο τῶν τάξεων τοῦ πρωτοβάθμιου σχολείου (μαθητές 6-10 ἐτῶν), εἶναι τό κείμενο μέ τόν τίτλο «Pierres Vivantes», τό ὁποῖο ἐπιμελήθηκαν οἱ ἐπίσκοποι τῆς Γαλλίας. Πρόκειται γιά μία συλλογή ντοκουμέντων τῆς καθολικῆς πίστεως.

2. ΕΛΒΕΤΙΑ

Ἡ μεταρρύθμιση τοῦ 16ου αἰῶνα ἀπό τοὺς μεταρρυθμιστές Λούθηρο, Ζβίγγλιο καί Καλβίνο, ἡ Γαλλική Ἐπανάσταση, καθὼς καί ὁ διαχωρισμός τῆς Ἑλβετίας σέ καντόνια χαρακτήρισαν πλέον τή θέση τῆς διδασκαλίας τῶν Θρησκευτικῶν στήν Ἑλβετία (Περисσότερες λεπτομέρειες στό Παράρτημα).

Στή δημοτική ἐκπαίδευση - εἴτε προτεσταντικά εἴτε ρωμαιοκαθολικά εἶναι τὰ καντόνια - δέν περιλαμβάνεται τό θρησκευτικό μάθημα καθόλου στό ἀναλυτικό πρόγραμμα τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαίδευσης. Ἀντίθετα στή Μέση Ἐκπαίδευση διδάσκεται μιά εἰσαγωγή στή θρησκεία γενικότερα. Δηλαδή δέν δίνουν ὁμολογιακό χαρακτήρα στή διδασκαλία τῶν Θρησκευτικῶν, ἀφοῦ τό κράτος εἶναι ἀ-θρησκευτικό. Εἶναι οἱ ἐκκοσμιευμένες κοινωνίες τῆς Εὐρώπης, πού ξεκινοῦν ἀπό τή Γαλλική Ἐπανάσταση τοῦ Ναπολέοντα.

Γιά τή Δημοτική Ἐκπαίδευση, ὅμως, ἀπό τήν ἐποχή πού ἔχει ἐφαρμοστεῖ αὐτό τό ἀναλυτικό πρόγραμμα, πού ἀποκλείει τή διδασκαλία τῶν Θρησκευτικῶν, τή διδασκαλία αὐτή ἀνέλαβαν οἱ ἀντίστοιχες Ἐκκλησίες. Ἔτσι μέσα στή συνείδηση τοῦ ἐλβετικοῦ λαοῦ θεωρεῖται ὑποχρεωτικό - ὄχι ὡς νόμος ἀλλά ὡς ὑποχρέωση ἡθικοῦ δικαίου - τὰ παιδιά νά φοιτήσουν στό κατηχητικό, τό ὁποῖο ὀργανώνουν οἱ δικές τους Ἐκκλησίες, οἱ δικές τους ἐνορίες.

Γίνεται σέ χρόνο καθορισμένο, πού τὰ παιδιά δέν ἔχουν σχολεῖο. Διαρκεῖ δύο μέ τρία χρόνια καί μπορεῖ νά παρατα-

θεϊ καί ἀργότερα. Εἶναι ἀρκετό, ὅμως, γιά νά καλύψει ὅλα τά θέματα πού θέλει ἡ Ἐκκλησία νά διδάξει. Ὑπάρχει ὁλοκληρωμένο πρόγραμμα, τό ὁποῖο ἀπολήγει στό Χρίσμα, ἐπειδή τά παιδιά στή ρωμαιοκαθολική καί προτεσταντική Ἐκκλησία τή μέρα τῆς βάπτισης δέν παίρνουν τό Χρίσμα. Τό Χρίσμα μετατίθεται γιά ἀργότερα. Ἔτσι τό Χρίσμα γίνεται ὡς ἐπιβεβαίωση τῆς παρακολούθησης τῶν μαθημάτων τῆς κατήχησης. Ἐπιβεβαιώνει τήν πίστη πού διδάκθηκαν στά μαθήματα κατήχησης. Γίνεται μία τελετή ἐπίσημη - πανηγυρική, στήν ὁποία μετέχουν καί οἱ γονεῖς, γιά νά παρακολουθήσουν τό Χρίσμα καί τήν πρώτη Θεία Κοινωνία τῶν παιδιῶν τους.

Τήν κατήχηση τήν ἀναλαμβάνουν οἱ ἱερεῖς οἱ ὑπεύθυνοι τῶν ἐνοριῶν. Οἱ ἱερεῖς στούς ρωμαιοκαθολικούς καί οἱ πάστορες στούς προτεστάντες εἶναι ὅλοι ἀπόφοιτοι Πανεπιστημίου.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀντίστοιχα ὀργανώνει κατήχηση γιά τά Ἑλληνόπουλα. Ὁ Θεοφιλέστατος Χωρεπίσκοπος Τριφυλίας κ. Βασίλειος Καραγιάννης - ἀπό τόν ὁποῖο ἔχουμε πάρει ὅλες τίς σχετικές πληροφορίες, σέ συνέντευξη πού μέ μεγάλη προθυμία μᾶς ἔδωσε - ἐργάστηκε ἐκεῖ ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἱδρύσεως τῆς Μητρόπολης Ἑλβετίας καί ὀργάνωσε κατηχητικά στή Γενεύη.

Κατηχητικά ὑπάρχουν καί στίς βασικές πόλεις τῆς Ἑλβετίας, ὅπως εἶναι ἡ Λωζάνη, ἡ Ζυρίχη, τό Σαίν Κάλλ, ὅπου δηλαδή ὑπάρχουν ἐνορίες ὀρθόδοξων πληθυσμῶν, ὀργανώνονται κατηχητικά. Στή Γενεύη π.χ. γίνεται ἡ κατήχηση τῶν παιδιῶν τήν Κυριακή τό πρωί - τήν ὥρα τοῦ ὁρθρου - καί στή συνέχεια τά παιδιά παρακολουθοῦν τή Θεία Λειτουργία στήν Ἐκκλησία. Ὑπάρχει ἀρκετή ἀνταπόκριση στό κατηχητικό σχολεῖο, σέ σημεῖο μάλιστα πού τά παιδιά χωρίζονται σέ 2-3 τμήματα διαφόρων ἡλικιῶν.

Ἐπιπρόσθετα ἀπό τά κατηχητικά σχολεῖα, ὑπάρχουν καί τά ἑλληνικά σχολεῖα, τά ὁποῖα λειτουργοῦν μία - δύο φορές τή βδομάδα ἀπογευματινά. Οἱ δάσκαλοι εἶναι ἀπεσταλμέ-

νοι από την Ελληνική Κυβέρνηση καί διδάσκουν στά ἑλληνόπουλα ἑλληνική γλῶσσα, ἱστορία, γεωγραφία. Συμπληρώνουν, δηλαδή, τό ἀναλυτικό πρόγραμμα τῶν ἐλβετικῶν σχολείων μέ τά βασικά ἑλληνικά, γιά νά μποροῦν νά μάθουν τήν ἑλληνική γλῶσσα καί τόν ἑλληνικό πολιτισμό. Τό σημαντικό, ὅμως, εἶναι, ὅτι, χωρίς τό Ὑπουργεῖο Παιδείας τῆς Ἑλλάδας νά περιλαμβάνει τή διδασκαλία τῶν Θρησκευτικῶν στό πρόγραμμα τῶν σχολείων αὐτῶν, πηγαίνουν οἱ ἱερεῖς τῶν ἐνοριῶν καί, ἀφοῦ τοὺς παρέχεται μισή ὥρα κάθε βδομάδα, διδάσκουν τά Θρησκευτικά.

Τό περιεχόμενο τῶν μαθημάτων αὐτῶν ἦταν προσανατολισμένο στή Λειτουργία καί στά Ἀγιογραφικά θέματα. Περισσότερο, ὅμως, τοὺς ἔδωσαν τόν ὀρθόδοξο προσανατολισμό γιά νά μποροῦν νά λένε, ὅταν ζοῦν σέ ἓνα κόσμο προτεσταντικό καί ρωμαιοκαθολικό, τί εἶναι ὀρθόδοξος, γιατί εἶναι ὀρθόδοξος καί ποιά ἡ διαφορά του ἀπό τοὺς ἄλλους. Παρατηρεῖται τό ἐξῆς φαινόμενο: Παιδιά τά ὅποια ἐνῶ δέν μιλοῦν καθόλου τά ἑλληνικά, γιατί εἶναι τρίτη καί τέταρτη γενιά, ἐν τούτοις διατηροῦν τήν Ὀρθόδοξη Πίστη. Ἄρα ἡ πρώτη προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ διατήρηση τῆς ὀρθοδόξου ταυτότητας, πού ὁδηγεῖ στή συντήρηση τῆς ἐθνικῆς ταυτότητας.

Γιά τή λειτουργία τῶν σχολείων αὐτῶν δέν ὑπάρχει ἐπιχορήγηση ἢ ἔλεγχος ἀπό τό Κράτος. Κατά τή συλλογή, ὅμως, τῶν φόρων, γίνεται καί μιά μικρή συλλογή φόρου καί γιά τίς ἀναγνωρισμένες ἀπό τό Σύνταγμα Ἐκκλησίες: τήν προτεσταντική, τή ρωμαιοκαθολική καί τήν παλαιοκαθολική Ἐκκλησία. Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία δέν εἶναι ἀναγνωρισμένη ἀπό τό Σύνταγμα καί ἔτσι δέν παίρνει βοήθημα.

Οἱ μισθοί τῶν διδασκόντων (μεταξύ τῶν ὁποίων καί ἀρκετοί ἱερεῖς) καλύπτονται ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον ἀπό τό ἑλληνικό δημόσιο, ἀφοῦ οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἀπεσταλμένοι ἀπό τήν Ελληνική Κυβέρνηση. Ἐξάλλου, ἡ κάθε ἐνορία καταβάλλει προσπάθεια νά κρατήσῃ τοὺς ἱερεῖς - δασκάλους, γιατί τοὺς χρειάζεται γιά τήν Ἐκκλησία. Ἐνα τέ-

τοιο παράδειγμα είναι ο ιερέας της Λωζάνης, ο οποίος είναι καθηγητής και μισθοδοτείται από το ελληνικό δημόσιο.

3. ΕΛΛΑΔΑ

Η θρησκευτική αγωγή στα ελληνικά σχολεία παρέχεται από το Κράτος. Τα Θρησκευτικά διδάσκονται στην πρωτοβάθμια (Έξατάξιο Δημοτικό Σχολείο) και δευτεροβάθμια (Τριτάξιο Γυμνάσιο και Τριτάξιο Λύκειο) σύμφωνα με τα Άναλυτικά και Ωρολόγια Προγράμματα, που έκπονούνται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και δημοσιεύονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας στην Έφημερίδα της Κυβέρνησης. Με βάση αυτά τα Προγράμματα, συντάσσονται τα σχολικά έγχειρίδια με απευθείας ανάθεση σε συγκεκριμένους δόκιμους συγγραφείς ή μετά από σχετικό διαγωνισμό, όποτε από αρμόδια επιτροπή επιλέγονται τα καλύτερα.

Το θρησκευτικό μάθημα διδάσκεται συστηματικά δύο ώρες τη βδομάδα στις τάξεις Γ', Δ', Ε' και Στ' Δημοτικού. Στις δύο πρώτες τάξεις, Α' και Β', το περιεχόμενο του μαθήματος εντάσσεται οργανικά στο μάθημα της Μελέτης του Περιβάλλοντος, με κέντρο τη θρησκευτική ζωή της κοινότητας (π.χ. θρησκευτικά έθιμα, στοιχεία, λατρευτική παράδοση, μεγάλες γιορτές της Χριστιανοσύνης, θρησκευτικά ποιήματα, τραγούδια, ύμνοι κτλ.). Στα Γυμνάσια, το θρησκευτικό μάθημα διδάσκεται δύο ώρες τη βδομάδα σε κάθε τάξη (Α', Β', Γ') και στα Λύκεια δύο ώρες τη βδομάδα στις Α' και Β' τάξεις και μία ώρα τη βδομάδα στην Γ' τάξη.

Το θρησκευτικό μάθημα στα Δημοτικά Σχολεία διδάσκεται από τους δασκάλους που διδάσκουν και όλα τα άλλα μαθήματα. Στα Γυμνάσια και Λύκεια διδάσκεται από πτυχιούχους των Θεολογικών Σχολών των Πανεπιστημίων. Ως θεολόγοι - εκπαιδευτικοί υπηρετούν στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και αρκετοί κληρικοί. Μερικοί μάλιστα από αυτούς εργάζονται παράλληλα και ως έφημέριοι στις ένορίες τους. Οί θεολόγοι - εκπαιδευτικοί εξαρτώνται απ' ευθείας από το Υπουργείο Παιδείας, δηλαδή από το Κράτος. Έτσι ή

Ἐκκλησία δέν μπορεῖ νά ἐπηρεάσει τήν Ἐκπαίδευση παρὰ μόνο ἔμμεσα καί στό βαθμό πού μπορεῖ νά καθοδηγεῖ πνευματικά τούς θεολόγους.

Ἀδυνατεῖ, λοιπόν, ἡ Ἐκκλησία νά ἀσκήσει ὁποιαδήποτε ἐπίδραση στήν Ἐκπαίδευση, δηλαδή σέ προγράμματα, βιβλία, σκοπούς κτλ., ἐπηρεάζει, ὅμως, τόν ἑλληνικό λαό καί τίς ἐκάστοτε κυβερνήσεις πού ὁ λαός ἀναδεικνύει, μέ τό λόγο καί τό ἔργο της. Ὁ Πολυχρονόπουλος (1980) θεωρεῖ ἐπιβεβλημένη τή σημασία τῆς κρατούσας θρησκευτικῆς ἀντίληψης, ἡ ὁποία «διαποτίζει τόν τρόπο σκέψης καί ζωῆς μέγιστων τμημάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Μέ τό πρόσχημα τῆς διατήρησης τῶν θείων, ἡ θρησκεία γίνεται μηχανισμός ἐλέγχου καί συγκράτησης ἀπό τούς σχεδιαστές τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς» (σ. 319).

Ἀδυνατεῖ, ὅμως, νά ἀσκήσει οὐσιαστική ἐπίδραση στήν ἐκπαίδευση, ὅπως φανερώνει καί τό γεγονός ὅτι τά τριάντα περίπου ἐκκλησιαστικά σχολεῖα πού ὑπάρχουν σήμερα στή χώρα, ἀπό τά ὁποῖα ἐξέρχονται οἱ ὑποψήφιοι ἱερεῖς, ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία τά ἔχει ἀναθέσει στήν Πολιτεία. Ὁ διορισμός τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ καί διοικητικοῦ προσωπικοῦ, ἡ ἐκπόνηση προγραμμάτων, ἡ ἐποπτεία γιά τήν εὐρυθμὴ λειτουργία τῶν σχολείων αὐτῶν, καθὼς καί ὅλες οἱ δαπάνες ἀποτελοῦν εὐθύνη τοῦ Κράτους.

Τό θρησκευτικό μάθημα εἶναι ὑποχρεωτικό γιά ὅλους τούς μαθητές Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καί Λυκείου πού ἀνήκουν στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Στά Γυμνάσια καί στά Λύκεια μάλιστα βαθμολογεῖται μέ τήν κλίμακα 1-20, ὅπως καί τά ἄλλα μαθήματα. Τί γίνεται, ὅμως, μέ τούς ἐτερόδοξους μαθητές;

Σύμφωνα μέ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, οἱ μαθητές τέκνα ἐτερόδοξων, ἐτερόθρησκων ἢ ἄθεων ἀπλῶς, δέν εἶναι ὑποχρεωμένοι νά παρακολουθοῦν τό θρησκευτικό μάθημα καί μποροῦν νά ἀπουσιάζουν χωρίς συνέπειες. Τονίζουμε ἐδῶ ὅτι τό ποσοστό τῶν μαθητῶν αὐτῶν εἶναι σημαντικά χαμηλό, ἀφοῦ ἡ συντριπτική πλειοψηφία

τῶν Ἑλλήνων εἶναι Χριστιανοί Ὁρθόδοξοι. Στή Σύρο, ὅμως, ὅπου ὑπάρχει ἀξιόλογος ἀριθμός Ρωμαιοκαθολικῶν, μποροῦν νά ὑπάρξουν ἐκεῖ τμήματα τάξεων μαθητῶν Γυμνασίου καί Λυκείου μέ ἀμιγῶς τέκνα Ρωμαιοκαθολικῶν καί ἡ διδασκαλία τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος νά γίνεται ἀπό Ρωμαιοκαθολικό ἐκπαιδευτικό. Σέ ἓνα παράλληλο ἐπίπεδο κινεῖται καί ὁ κ. Φωτίου, ὁ ὁποῖος στή συνέντευξη, πού μᾶς παραχώρησε, δηλώνει χαρακτηριστικά: «Αὐτό πού ἔχει σημασία εἶναι νά ὑπάρχει γιά τό κάθε θρήσκευμα τό δικό του μάθημα ὁργανωμένα στό σχολεῖο καί νά προσφέρεται μέ τόν καλύτερο τρόπο».

Ποίος εἶναι, ἀλήθεια, ὁ σκοπός τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος στόν ἐλλαδικό χώρο καί ποιὰ τά ἐγχειρίδια γιά τή διδασκαλία του;

Μέ βάση τό Σύνταγμα τῆς χώρας μέσα στίς ὑποχρεώσεις τοῦ Κράτους γιά παροχή παιδείας, κατὰ τό Γεωργούλη (1975), περιλαμβάνεται καί ἡ ἀνάπτυξη τῆς θρησκευτικῆς συνείδησης τῶν μαθητῶν. Τό περιεχόμενο τῆς θρησκευτικῆς αὐτῆς συνείδησης ὀρίζεται ἀπό τό ἰσχύον Σύνταγμα ὡς ἑξῆς: «Ἐπικρατοῦσα θρησκεία στήν Ἑλλάδα εἶναι ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἡ παιδεία ἀποτελεῖ βασική ἀποστολή τοῦ Κράτους καί ἔχει ὡς σκοπό τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐθνικῆς καί θρησκευτικῆς συνείδησης καί τή διάπλαση τῶν παιδιῶν σέ ἐλεύθερους καί ὑπεύθυνους πολίτες».

Ἐξάλλου σύμφωνα μέ τή διάταξη τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Νόμου 1566/1985 περί θρησκευτικῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου, ὡς σκοπός τῆς Πρωτοβάθμιας Ἐκπαίδευσης ἀναφέρεται ἡ ὑποβοήθηση τῶν μαθητῶν νά διακατέχονται ἀπό τήν πίστη πρὸς τήν πατρίδα καί τά γνήσια στοιχεῖα τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς παράδοσης.

Τά τελευταῖα χρόνια συγκροτήθηκε ἐπιτροπή ἀπό θεολόγους Πανεπιστημιακούς καί τῆς Δευτεροβάθμιας Ἐκπαίδευσης γιά τή σύνταξη νέων Ἀναλυτικῶν Προγραμμάτων (Μπουζάκης, 1995). Πράγματι ἔγιναν νέα προγράμματα καί

βάσει αὐτῶν ἔχουν γραφεῖ καινούρια βιβλία γιὰ τό θρησκευτικό μάθημα.

Μέσα ἀπό τά βιβλία αὐτά ἀποσκοπεῖται, μεταξύ ἄλλων, τό πνεῦμα τῆς κοινοτικῆς ἀλληλεγγύης καί τῆς ἀνιδιοτέλει-
ας, καθὼς καί ἡ εὐαίσθητοποίηση γιὰ τή νεολαία. Μέ ὅλα
αὐτά ἔρχεται νά συμφωνήσῃ καί ὁ κ. Φωτίου, τονίζοντας ὅτι
τά καινούρια σχολικά ἐγχειρίδια προωθοῦν σέ ἕνα ἀρκετά
καλό βαθμό ὅχι μόνο τά ἀνθρώπινα δικαιώματα, ἀλλά τό
ὄραμα τῆς ὁρθόδοξης θεολογίας, δηλαδή μέσα ἀπό τή χρι-
στιανική ἀγωγή προβάλλεται μιὰ «παγκόσμια ἀδερφή κοι-
νωνία», στήν ὁποία εἶναι κεκλημένοι οἱ πάντες.

Συγκεκριμένα τά βοηθήματα στό Δημοτικό Σχολεῖο πε-
ριέχουν κείμενα ἀπό τήν Ἁγία Γραφή (Παλαιά καί Καινή
Διαθήκη), ἀπό τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἀπό τό Συνα-
ξάρι καί ἀπό λογοτεχνικά ἔργα πού παρουσιάζουν τή ζωή
σπουδαίων προσώπων ἢ τήν καθημερινή ζωή. Τά κείμενα
διανθίζονται μέ ποιήματα καί ἐκκλησιαστικούς ὕμνους στό
πρωτότυπο, σέ ἀπόδοση ἢ καί στά δύο, πού κατὰ τό Φουν-
τούλη (1989) θεωροῦνται βασικά στοιχεῖα γιὰ τή θρησκευτι-
κή διαπαιδαγώγηση. Δίνεται, ἐπίσης, ἔμφαση σέ θέματα
σύγχρονου προβληματισμοῦ.

(Συνεχίζεται)